

SESIUNEA „A.S.S.I.T.E.J.” ȘI FESTIVALUL TEATRELOR DE COPII ȘI TINERET DE LA MOSCOVA ȘI LENINGRAD

Fără îndoială că existența unei asociații internaționale a teatrelor pentru copii și tineret — A.S.S.I.T.E.J. — a stimulat, în ultima vreme, inițierea unor foarte instructive confruntări naționale și internaționale între teatre cu acest profil.

Lărgirea circuitului de bunuri artistice, schimbul de opinii profesionale în acest domeniu de activitate teatrală cu un specific atât de precis constituie unul din scopurile pentru care oamenii de specialitate din mai multe țări — printre care și România — și-au propus, în urmă cu câțiva ani, să fondeze această asociație.

A.S.S.I.T.E.J. se află de-abia la al patrulea an de existență, dar în agenda sa sînt înscrise însemnate realizări care au stîrnit un deosebit interes în rîndul slujitorilor teatrelor pentru copii din întreaga lume. Festivalurile internaționale de la Nürnberg, München, Veneția, precum și cele naționale de la Paris, Praga, Berlin, ca și cel recent desfășurat la Moscova și Leningrad, au făcut posibilă cunoașterea, în mare măsură, a potențialului creator al unui număr însemnat de teatre, a mijloacelor artistice și pedagogice cu care operează, a modului de selecție și utilizare a repertoriului, a nivelului general la care se situează creația teatrală pentru copii și tineret, în lume.

Programul cunoscut pînă acum al viitoarelor întîlniri de acest fel prevede

festivalurile teatrelor pentru copii din Olanda, la Amsterdam, în luna Mai a.c. și cel al teatrelor pentru copii din Jugoslavia, la Șibenie, în 1969. Ca urmare a interesului stîrnit de confruntările trupelor din diverse țări, la ultima întîlnire de la Moscova s-a discutat necesitatea măririi numărului de spectacole ce se vor prezenta în „secția pentru copii” a Bienalei de la Veneția, precum și organizarea în aceeași perioadă a unor discuții profesionale între creatorii spectacolelor prezentate.

În cadrul acestei asociații s-a instaurat un bun obicei ca întrunirile anuale de lucru ale comitetului executiv și întrunirile bienale ale adunării generale să aibă loc în țările care sînt dispuse să programeze cu aceste prilejuri și festivaluri de teatru pentru copii și tineret.

Astfel, între 1 și 10 martie a avut loc la Moscova sesiunea Comitetului Executiv al A.S.S.I.T.E.J., cu care prilej gazdele au organizat un Festival al teatrelor de copii, desfășurat în două orașe, la Moscova și Leningrad.

Din cele 43 de teatre cu acest profil de pe teritoriul Uniunii Sovietice, unele avînd o experiență de aproape 50 de ani, au fost selecționate opt colective, care au prezentat 11 spectacole, demonstrînd o deosebită varietate de repertoriu și de modalități de expresie teatrală.

Au fost prezentate dramatizări după basme rusești și străine, pentru specta-

torii cei mai mici: *Fiiți gata, Măria voastră* de Lev Kassil și P. Homski și *Căluțul cocoșat* de Eršov, piese pentru copii de vîrstă medie și adolescenți: *Tren-Bren* de N. Pogodin, *Konkia* de Kuciucașvili, *Împăratul Matius I* de Ianus Kocceac, *Uarsavski Nebat* de Korostilev, iar ca modalitate teatrală mai puțin obișnuită — probabil și dintr-o anume sărăcie de piese pentru copii, cum e pretutindeni —, modalitate care s-a dovedit a fi foarte gustată de public, au fost prezentate poeme cunoscute și îndrăgite de copii ca *Povestirile lui Pușkin* și *Unchiul Stioapa* de S. Mihalkov.

Și repertoriul clasic universal a fost prezent în festival prin două din cele mai importante titluri: *Tyl Ullenspiegel* de P. Homski, după de Koster, și *Hamlet* de Shakespeare. Ambele jucate de teatre ale tinerilor spectatori.

Prezența în festival a Teatrului Liric pentru Copii din Moscova — primul de acest gen din lume, înființat în urmă cu cîțiva ani de către cunoscuta regizoare și animatoare a teatrului pentru copii Natalia Satz — cu opera pentru copii *Trei grășuni* de V. Rubin, a accentuat nota de varietate a recentului festival.

Cele mai multe din piesele citate s-au bucurat de aportul unor regizori inventivi, cu o evidentă preocupare pentru transpuneri scenice bogate în imagini, dinamice și, mai cu seamă, vădind o înțelegere profundă a poeziei și farmecului pe care un spectacol pentru copii trebuie să-l degaje.

Cel mai bun exemplu în acest sens a fost *Căluțul cocoșat*, spectacol datorat lui A. Briantev, regizor animator, întemeietor al Teatrului Tînărului Spectator (T.Iu.Z.) din Leningrad. Cu toate că premiera a avut loc în jarna anului 1922 și cu toate că unele elemente — distribuție, decor, costume — au suferit reînnoiri, compoziția generală, armonia spectacolului, spiritul în care a fost conceput, s-a păstrat în cele mai mici detalii. Spectacolul excelează printr-o ținută de o remarcabilă noblete, izvorită atît din jocul fin al unor talenți interpreți ca L. Sokolova și N. Ivanov, cît mai cu seamă din armonia volumelor, culorilor și a mișcării, din îmbinarea rafinată a acțiunii cu comentariul corului masiv (40—50 de persoane) și al povestitorului cu chip tolstolian, din fiorul ce-l degajă poezia nostalgică atît de caracteristică operelor de artă ruse.

Pe aceeași linie, de păstrare a stilului de teatru rusesc, se înscrie și spectacolul Teatrului Central de Copii din Moscova, *Povestirile lui Pușkin*.

Regizorul Lesia Taninka a construit spectacolul pe baza a două poeme: *Povestea pescarului și a peștișorului* și *Povestea prințesei moarte și a celor șapte pitici*, străduindu-se să nu taie nici măcar un vers. Acesta ar fi fost fără îndoială un merit, dacă nu s-ar fi transformat în cel mai mare neajuns. Admițînd că spectacolul de teatru nu este o redifuzare, într-o ediție cu ilustrații vii, a unei opere poetice, ci o operă de artă cu legi proprii, o asemenea ambiție se dovedește în final ca un act formal. Repetări de situații și lungimi inutile au lenevit și îngreunat un spectacol a cărui primă parte rămîne o mostră dintre cele mai frumoase de teatru pentru copii, cu atît mai mult cu cît rolurile sînt susținute în prima povestire de remarcabile personalități actoricești ca artista poporului A. Sperantova și artistul emerit M. Sciukin.

Au existat și spectacole lucrate în manieră brechtiană ca *Tyl Ullenspiegel*, prezentat de Teatrul Tînărului Spectator din R.S.F.S. Letonă, în regia lui P. Homski. A existat și un spectacol care s-a dorit mai original prin intenția regizorului de a găsi o modalitate mai modernă de expresie a unui *Hamlet*. Prezentat de Teatrul Tînărului Spectator din R.S.F.S. Estonă, în regia lui V. Parno, a rămas totuși doar o încercare cu mult prea multe gratuități, provenite în cea mai mare măsură din dorința de a fi în pas cu moda.

Oponind extremele festivalului, s-a făcut evident un vechi paradox pe care adesea îl uităm cu cea mai mare ușurință noi, regizorii: un spectacol făcut acum 46 de ani s-a dovedit, și de data aceasta, ca în multe alte împrejurări, a fi mai contemporan, mai laconic, mai modern în profunzime și, deci, mai aproape de nevoile publicului de azi, decît unul realizat foarte recent pe baza speculațiilor celor mai „la zi” asupra esteticii teatrale.

Toate celelalte spectacole ale Teatrelor Tinerilor Spectatori din Gruzia, din Moscova și Leningrad au înfățișat un nivel înalt de profesie teatrală și de utilizare a tuturor resurselor artistice și tehnice de care dispun, în scopul educației prin teatru a tinerelor generații.

De altfel, impresia cea mai puternică pe care a lăsat-o acest festival a fost aceea a unei etalări de condiții artistice și tehnicomateriale de care dispun teatrele pentru copii și tineret din U.R.S.S. și care nu pot fi comparate decît cu cele mai bogate și mai mari teatre pentru adulți.

Ansambluri foarte numeroase, formate din individualități artistice remarcabile, formații orchestrale proprii, scene spațioase cu instalații tehnice de luminat și de

sunet, pot da naștere unor imagini teatrale complete, pe care le reclamă teatrul pentru copii.

Ansamblurile sînt înprospătate în permanență prin integrarea în spectacole a elevilor care studiază la școlile de teatru afiliate citorva din teatrele importante pentru copii. Astlel, rolurile de copii și de adolescenți, ca și cele de compoziție pot fi asigurate de actorii cu cele mai exacte caracteristici cerute de distribuții.

Știam că în teatrele pentru copii din U.R.S.S. există actrițe specializate în interpretarea rolurilor de copii, purtătoare de titluri și distincții. Cu ocazia festivalului le-am putut vedea la lucru, le-am putut compara, dar nu le-am putut număra. Sînt atît de multe, atît de diverse, fiecare teatru dispunînd de o mică lume de „copii” și „adolescenți”, cu timizi și desghetați, cu șmecheri lăudaroși și politicoși docili, cu grăsuți plini de vitalitate și lungani limfatici, cu sportivi curajoși și îndeminatici, cu studiosi stingaci, cu fetițe cînre, romantice și visătoare, lume fără de care un adevărat teatru pentru copii nu poate exista. Și această lume e mereu înprospătată cu noi și noi talente.

Performanțe cu totul remarcabile pe genul atît de dificil al travestiului au înregistrat echipele de actrițe ale Teatrului Central de Copii din Moscova, ale T.Iu.Z. din Leningrad și a Teatrului de Copii a regiunii Moscova, din care s-au detașat artista emerită M. Kuprianova în *Împăratul Matius I* și L. M. Ahedjakova în rolul Tranzistorșcik din *Fîți gata, Măria Voastră*.

Stilul de joc profund omenesc, organic, spontan, cu o mare mobilitate interioară și exterioară, cu înclinații spre compoziții mișgăloase, a constituit aportul actorilor — de cele mai multe ori esențial — pentru succesul pieselor din festival. Astfel s-a întîmplat cu *Unchiul Stiopa* căruia V. Kuznețov i-a împrumutat un irezistibil farmec personal; cu interpreta Roșcovanei și Clovnului, ca și a trioului comic de bătrîne din *Tren-Bren*; cu V. Logvinov

A. Alexandrov, S. Ovanesov în *Împăratul Matius I*, și mulți alții.

S-a simțit dincolo de măiestria actoricească, pe care o posedă actorii teatrelor prezente în festival, o pasiune pe care nu-mai conștiința marilor satisfacții care compensează un efect creator o poate naște.

La succesul festivalului a contribuit și munca scenografilor nu atît prin concepția generală despre decorul de teatru, cît prin procedeele scenice și tehnice, în speță prin utilizarea luminii.

Știut fiind că teatrul pentru copii trebuie să posede o școală foarte variată de procedee vizuale, teatrele în care s-au jucat spectacole dispun în această privință de o bază tehnică în stare să asigure cele mai surprinzătoare și precise execuții. În această privință excelează Teatrul Central de Copii din Moscova și mai ales T.Iu.Z. din Leningrad. Acesta din urmă este o impunătoare construcție nouă (de dimensiunile Teatrului de Operă și Balet din București) cu o sală de 1000 de locuri, dar foarte intimă, cu scena, o fericită combinare a scenei de tip cutie cu adîncime și degajamente, cu o semi-arenă avansată care se află la nivelul primului rînd de scaune, cu variate posibilități de utilizare și, în special, posedînd un dispozitiv de luminare și sonorizare stereofonică conforme cu nevoile celor mai complexe imagini teatrale, la nivelul exigențelor tehnicii contemporane.

Trei dintre scenografi s-au detașat prin realizările lor: Marts Kitajevs (*Tyl Ullenspiegel*), Eduard Emoïro (*Împăratul Matius I*) și V. I. Beier (*Călușul cocosat*).

O manifestare teatrală, cum a fost cea de la Moscova-Leningrad, la care participă specialiști din toate colțurile lumii, depășește granițele țării organizatoare și se înscrie astfel pe linia eforturilor pentru ridicarea pe o treaptă superioară a teatrului pentru copii și tineret din întreaga lume.

Ion Cojar